

Mediálna normalizácia, diel štátne médiá

21. jún 2024

Mongolsko, Poľsko a Maďarsko

Dnes som sa zobudil do upršaného rána. Medzitým sme sa posunuli do zasneženého dňa. Áno, hovoríme o dnešku, o letnom slnovrate. V iných končinách sa prejavuje inak, tu v Ulanbátare aj takto. Šokujúco.

Presne, ako keď som si našiel správu, že parlament prijal zákon o STVR, hrdej Slovenskej televízii a rozhlase. Toto je šokujúce. Človek sa musí hanbiť, že krajina v Európskej únii prijíma zákon, ktorý inštitúcii otvorene vtláča pečať politickej servilnosti a vystavuje ju *de facto* priamej politickej závislosti od výkonnej moci.

Už viac ako mesiac pozorujem volebný proces v Mongolsku ako súčasť (mediálny expert) [Volebnej pozorovateľskej misie OSCE/ODIHR](#) – podobne ako predtým v desiatkach misií OBSE, Európskej únie, či v rôznych iných pozíciách (technická pomoc regulačným orgánom, verejnoprávnym médiám, či pri posudkoch pripravovanej mediálnej legislatívy či aplikácie rozsudkov Európskeho súdu pre ľudské práva), naposledy pri [parlamentných voľbách v Poľsku 2023](#).

Finálnu správu tejto misie odporúčam, hodí sa totiž pre kontext, ktorý na Slovensku často z úst lídra predstaviteľov SNS Andreja Danka často znel – spomínal niečo o kvalitnej, nasledovaniahodnej práci TVP (poľskej verejnoprávnej televízie). Jedným z hlavných záverov misie ohľadom predvolebnej mediálnej situácie (str. 3) bolo, že:

„Napriek zákonným požiadavkám na nestrannosť [verejnoprávna televízia] prezentovala spoločensko-politické udalosti zaujatým spôsobom, pričom propagovala vládnucu stranu a jej politiku a zároveň demonštrovala otvorené nepriateľstvo voči opozícii a najvýznamnejšieho opozičného lídra považovala za hrozbu pre národnú bezpečnosť. Národná vysielacia komisia nedokázala obmedziť zjavne tendenčné a neobjektívne spravodajstvo verejnoprávnej televízie napriek svojej ústavnej povinnosti chrániť verejný záujem.“

Len pre úplne presný kontext pridávam aj finálnu správu volebnej pozorovateľskej misie OSCE/ODIHR [pri parlamentných voľbách 2022 v Maďarsku](#), hlavné mediálne závery misie hovorili toto:

„Vláda a štátne inštitúcie dominujú na reklamnom trhu. Rozsiahle vládne reklamné kampane a zaujaté spravodajstvo vo verejnoprávných a mnohých súkromných médiách, ktoré monitorovala Misia ODIHR, poskytli všadeprítomnú platformu pre kampaň vládnucej strany. Pre ostatné strany boli možnosti kampane v médiách značne obmedzené, a to kvôli zriedkavej možnosti získať bezplatný vysielací čas len v niekoľkých médiách, ako aj kvôli ústavnému zákazu platenej politickej reklamy, ktorý

sa vzťahuje na všetky politické strany. Nedostatok nestranných informácií v médiách o hlavných súperoch, absencia diskusií medzi hlavnými volebnými konkurentami a obmedzený prístup nezávislých médií k verejným informáciám a činnosti štátnej správy a samosprávy výrazne obmedzili možnosti voličov urobiť informovanú voľbu.“

Už viac ako dve dekády sa človek stretáva s novinármi, šéfmi médií, ich šéfredaktormi, editormi, novinármi, zástupcami občianskej spoločnosti, taktiež s predstaviteľmi regulačných orgánov, zúčastňuje sa ich zasadnutí, analyzuje a hodnotí prácu všetkých spomenutých, a to predovšetkým počas volebnej kampane – a to ako z pohľadu naplňania medzinárodných štandardov, domácej legislatívy danej krajiny, tak aj z pohľadu rešpektu k profesionálnym a etickým pravidlám novinárskej práce, a zároveň z pohľadu neprípustnosti zasahovania štátu do fungovania médií. Prečo to spomínam? Lebo rešpekt k prijatým pravidlám je kľúčom k fungovaniu demokracie. Vláda zákona. Jednoduché. Ak sa chce. Ale u nás sa nechce. Respektíve, my vieme lepšie.

EMFA

V marci bolo na európskej pôde prijaté Nariadenie o slobode médií (EMFA – [European Media Freedom Act](#)), ktoré do platnosti vstúpi 7. mája 2024 (v celosti následne v auguste 2025).

EMFA stanovuje jasné záruky pre verejnoprávne médiá. Členské štáty musia zabezpečiť ich redakčnú a funkčnú nezávislosť, zabrániť politizácii riadiacich štruktúr a zaručiť primerané, udržateľné a predvídateľné financovanie. Tieto zásady sú kľúčové, aby verejnoprávne médiá mohli plniť svoju dôležitú úlohu pri sociálnej súdržnosti, formovaní verejnej mienky a demokratickej účasti.

Richard Burnley, riaditeľ právneho a politického oddelenia Európskej vysielacej únie (EBU – European Broadcasting Union), pri príležitosti prijatia 25. marca [povedal](#):

"EÚ má teraz správne nástroje na to, aby zabránila vládnej kontrole médií. Hoci môže trvať určitý čas, kým sa úplne zvráti znepokojujúci trend v niektorých členských štátoch, EÚ by mala okamžite využiť EMFA ako ochranný val proti akýmkoľvek novým pokusom vlád zasahovať do nezávislých médií.

Nedávno navrhované zmeny slovenskej vlády týkajúce sa verejnoprávnej RTVS by výrazne ohrozili jej nezávislosť a boli by v jasnom rozpore so zásadami EMFA. Pripomíname slovenskej vláde jej nové záväzky vyplývajúce z EMFA a vyzývame EÚ, aby na základe nového rámca chránila nezávislosť verejnoprávných médií."

Ako sme sa dostali sem dostali?

Poradná komisia

V júni 2022 som bol členom (na základe Uznesenia Výboru NR SR pre kultúru a médiá č. 169 z 26. apríla, predsedom Výboru bol Kristián Čekovský) poradnej komisie (14 členov, vrátane

napr. vtedy úradujúceho generálneho riaditeľa ČT Petra Dvořáka) pre voľbu nového generálneho riaditeľa RTVS. Z jej odporúčania 16. júna vzišiel [zoznam 4 preferovaných kandidátov](#) - dvoch odporúčaných (Tibor Búza, Ľuboš Machaj) a dvoch prijateľných (Peter Badač, Ivan Golian). V pléne NR SR bol následne 30. júna zvolený Ľuboš Machaj (v druhom kole porazil pomerom 89:29 dovtedajšieho GR Jaroslava Rezníka). Funkcie sa ujal 2. augusta s mandátom na 5 rokov.

Človek by povedal, good luck, my sa budeme sa na Váš výkon pozerať tak ako sme to robili pri predchádzajúcom GR J. Rezníkovi, a všetkých jeho predchodcoch, počínajúc Igorom Kubišom v 1998, ktorý urobil z vtedajšej STV hlásnu trúbu vlády V. Mečiara.

Koncesionárske poplatky – SNS, SaS a Sme Rodina (december 2022 – október 2023)

No namiesto rozumného zvyšovania koncesionárskych poplatkov, sa poplatky koncom roka 2022 na návrh SaS zrušili. [Kritizovali sme](#) tento krok (podobne ako následne aj [European Broadcasting Union](#)), nehovoriac o fakte, že k nemu prišlo bez akejkoľvek odbornej diskusie.

Dôvody našej kritiky boli predovšetkým:

- a) Viaceré údaje a výskumy potvrdili, že, tradičné médiá, verejnoprávne predovšetkým, sú tým zdrojom, na ktoré sa v čase kríz verejnosť obracia so snahou nájsť dôveryhodné informácie.
- b) Navrhovaný škrt v zdrojoch RTVS však povedie k zníženiu, nie k zvýšeniu dôveryhodnosti média.
- c) Je dôležité udržať istú mieru spoluzodpovednosti občanov za fungovanie verejných inštitúcií – ak vyžadujeme kvalitnú službu, malo by byť logické sa na jej tvorbe aspoň čiastočne spolupodieľať.

V júni 2023 poslanci bývalej koalície (OĽANO, Sme rodina, SaS, Za ľudí), aj s hlasmi vtedajšej opozície (celkovo [za zákon hlasovalo 128 poslancov](#)) navýšili rozpočet RTVS, keď do [zákona o RTVS](#) (č. 532/2010 Z.z.) zaviedli nárokovateľný príspevok zo štátneho rozpočtu, vo výške 0,17% z HDP - nešlo o želané maximum (0,19%, na úrovni 200 mil. EUR), ale išlo o veľmi citeľný a nutný nárast. Platil od 1. júla 2023, a plnohodnotne mal začať platiť od začiatku roka 2024.

Bohužiaľ, pre odpor strany Sme rodina sa vtedy nepodarilo presadiť zakotvenie tohto nárokovateľného príspevku do Ústavy, čím by sa akákoľvek zmena podmienila súhlasom najmenej 90 poslancov. Len pre pripomenutie, aj predtým to bola Sme rodina, ktorá na začiatku roku 2022 zablokovala pripravovanú [reformu fungovania RTVS](#), ktorej snahou bolo posilnenie úlohy a kreovania dozorných orgánov (zvýšenia ich odborného charakteru), ako aj následného spôsobu voľby generálneho riaditeľa. Predtým to bola SNS, ktorá počas vlády 2016-2020 blokovala navýšenie koncesionárskych poplatkov.

Pre pripomenutie, [návrh opatrení na ozdravenie verejných financií](#) predstavený vládou odborníkov Ľ. Ódora navrhoval (október 2023) znovuzavedenie koncesionárskych poplatkov vo výške 12,5 EUR. Z okolitých krajín platia v Poľsku 5 EUR, v Česku 7 EUR a v Rakúsku 29 EUR mesačne (Maďarsko nemá zavedený poplatok). Pre porovnanie, v Nemecku platia 18 EUR a vo Veľkej Británii 13 EUR mesačne.

Hon na RTVS – diel finančný (december 2023)

V decembri 2023 parlament hlasmi 78/79 poslancov novej vládnej koalície zobral RTVS 30% z plánovaného rozpočtu - [necelé 2 týždne pred spustením nového financovania do praxe](#). Namiesto 186 mil. EUR tak po novom mohla rátať so 131 mil. EUR. Novelou zákona o RTVS tak koalícia nemilosrdne vrátila RTVS späť v čase.

Dlhodobo sme, spoločne s RTVS, kritizovali jej podfinancovanosť. Koncesionárske poplatky sa nezvyšovali 20 rokov a od roku 2003 boli na úrovni 4,64 EUR/mesačne. Priemerne teda človek za pomerne bohatý mediálny obsah zaplatil menej ako za jeden nutrične otázný "menu" obed. Porovnateľné? Sotva.

Po schválení koalíčnej novely z decembra 2023 sa výška príspevku znížila z 0,17% na 0,12% z HDP. Nový zákon o STVR však pre verejnoprávneho vysielateľa navrhuje väčší objem podielu reklamy (10x) - je však toto cesta k proklamovanému posilneniu verejnoprávnosti?

Hon na RTVS – diel legislatívny (marec 2024)

Ministerstvo kultúry (MK) v marci predstavilo návrh dramatickej zmeny fungovania RTVS s cieľom *de facto* politickej kontroly, ktorý by znamenal stratu nezávislosti verejnoprávneho média. Voči tomuto ohrozeniu sa postavili pracovníci RTVS (vyhlásenie [Za verejnoprávnu RTVS podporilo viac ako 1,200 jej pracovníkov](#)) a občianske organizácie iniciovali verejnú protestnú výzvu [Zastavme únos RTVS](#) (podpísalo ju viac ako 85 tisíc občanov).

Návrh zákona o Slovenskej televízii a rozhlase (STVR) v jeho dôvodovej časti (a to ako v pôvodnom znení z 11. marca, tak aj v upravenej podobe z 22. apríla) spomína ako nosný dôvod nespokojnosť s obsahom vysielania a uvádza, že

"reaguje predovšetkým na podnety verejnosti, odborných organizácií, združení, orgány[ov] samosprávy a mimovládny[eho] sektor[a]. Tieto požadujú zlepšiť súčasný stav a priblíženie sa k objektívnosti vysielania. Podľa nich vysielacia verejnoprávna inštitúcia nenapĺňa svoje verejnoprávne poslanie a tieto základné atribúty verejnoprávnosti opustila".

Argumenty chýbajú I. Rada pre mediálne služby (RPMS)

Preto sme sa pozreli rozhodovaciu činnosť Rady pre vysielanie a retransmisiu (RPMS), ktorá je na základe [zákona č. 264/2022 Z.z. o mediálnych službách](#) kompetentným ultimátnym

orgánom na posudzovanie súladu obsahu vysielania so zákonom – teda orgánom oprávneným konštatovať porušenie zákona. A?

Z 57 konaní vo vzťahu k RTVS sa sankciou skončili dve - upozornením na porušenie zákona.

- Prvé upozornenie (prijaté [na zasadnutí RPMS 20. decembra 2023](#)) bolo udelené za odvysielanie programu *Mimoriadny príhovor dočasne povereného predsedu vlády Eduarda Hegera* (zo 4. mája 2023), “ktorý obsahoval výroky jednostranne prezentujúce politické názory E. Hegera voči predstaviteľom vtedajšej koalície aj opozície, ako aj voči možnosti vymenovania úradníckej vlády, bez akéhokoľvek úsilia vysielateľa o vyváženie, spresnenie či zaradenie uvedených názorov do širšieho kontextu, čím došlo k nezabezpečeniu objektívnosti a nestrannosti programu aktuálnej publicistiky;
- Druhé upozornenie (prijaté [na zasadnutí RPMS 22. mája 2024](#) bolo udelené za to, že za to, že v programe *Správy RTVS* odvysielal v dňoch 21. a 22. 9. 2023 príspevky o prieskumoch volebných preferencií, „v ktorých porušil povinnosť zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajského programu tým, že v nich nezverejnil výsledky preferencií všetkých kandidujúcich politických subjektov.“
- Okrem jednej sankcie sa v 4 prípadoch voči RTVS začalo správne konanie (na zasadnutiach 22.11.2023 - [bod č.24](#), 20.12.2023 - [bod č.54](#), 10.4.2024 - [bod č.45](#) a 22.5.2024 – [bod č. 34](#)).

Podstatným je zistenie, že **až 40 konaní RPMS ukončila zamietavým rozhodnutím** - buď ako neopodstatnený podnet (36), zastavením správneho konania (2), alebo len zobrala informáciu na vedomie (2).

Ide o 70,2% (sankcie tvoria 3,5%) zo všetkých konaní RPMS voči verejnoprávnej RTVS (57) – aj z takých, ktoré sú ešte predmetom odborného posudzovania. Celkovo 11 podnetov je ešte predmetom posudzovania odbornými sekciami RPMS (volebný monitoring), alebo iných orgánov - ešte pred samotným posúdením v pléne alebo v senátoch RPMS.

Alebo ešte presnejšie, **RPMS ukončila zamietavým rozhodnutím 87% všetkých už rozhodnutých konaní** (46), sankcie tvoria 4,3%.

Argumenty chýbajú II. Rada RTVS

V zmysle zákona o RTVS je Rada je orgánom dohľadu, ktorý predovšetkým, v zmysle §8 ods. 1, písm. a) „*dohliada na dodržiavanie tohto zákona a plnenie úloh, ktoré Rozhlasu a televízii Slovenska vyplývajú z osobitných predpisov*“.

Najpodstatnejším zistením je, že napriek častejšie artikulovaným výhradám k vývaženosti (predovšetkým radní Igor Gallo/predseda, Jozef Chudík a Milan Antol), a aj niektorým uzneseniam tohto typu, ktoré boli prijaté v priebehu roka 2023 (č. [89/2023](#), [č.207/2023](#), [č.239/2023](#), [č.268/2023](#)) predovšetkým vo vzťahu k publicistickým reláciám (*Silná zostava*,

Do kríža a Večera s Havranom, neskôr aj Interview:24 a Otvorene s Annou Vargovou)¹ Rada RTVS pravidelne schválila plnenie programovej služby RTVS – vo všetkých 7 mesiacoch, o ktorých už rozhodla.

Robila to v 2 režimoch:

- **Úplný:** Počas 5/8 mesiacov (9-12/2023 a 2/2024 - uznesenia [č. 240/2023](#), [č.258/2023](#), [č.290/2023](#), [č.17/2024](#) a [č.45/2024](#)) Rada konštatovala, že:
  - a) prerokovala a berie na vedomie informáciu o aktuálnom stave hospodárenia a plnenia programovej služby RTVS;
  - b) konštatuje, že RTVS si podľa predložených materiálov v tomto období splnila všetky povinnosti v oblasti televízneho a rozhlasového vysielania.
- **Čiastočný:** Počas 2/8 mesiacov² (1/2024 a 3/2024 - uznesenia [č. 34/2024](#) a [č.69/2024](#)) Rada konštatovala, že:
  - a) prerokovala a berie na vedomie informáciu o aktuálnom stave hospodárenia a plnenia programovej služby RTVS.
- Rada zároveň schválila [Výročnú správu o činnosti a hospodárení RTVS 2023](#) (uznesenie [č. 89/2024](#)), pričom konštatovala, že:

"RTVS plnila v roku 2023 svojim vysielaním 4 TV programových služieb a 9 rozhlasových programových služieb ustanovenia §3 zákona č. 532/2010 Z. z. o poslaní RTVS, ako aj ustanovenia §5 ods. 1 zákona č. 532/2010 Z. z. o hlavnej činnosti RTVS".

Pokiaľ ide o pohľad na volebné kampane, Rada RTVS odsúhlasila pokrytie 2 kampaní:

- Zobrala na vedomie Vyhodnotenie vysielania v súvislosti s voľbami do NR SR 2023,
- Zobrala na Vyhodnotenie vysielania v súvislosti s prezidentskými voľbami 2024.

Problém prezentovala Rada RTVS pri pokrytí volieb do Európskeho parlamentu. Stalo sa tak v dôsledku atentátu na premiéra Roberta Fica, kde následne jeden z kandidátov vo voľbách

¹ Hoci Rada v posledných 3 uzneseniach odporúčala „GR RTVS venovať zvýšenú pozornosť profilácii a dramaturgii týchto relácií, predovšetkým výberom tém a hostí, aby bola zabezpečená pluralita názorov a vyváženosť“, zlyhanie pomenovala jedinýkrát (uznesenie č.268/2023), keď konštatovala, „že odvysielaním relácie Silná zostava 13.10.2023 na televíznej programovej službe Dvojka, nebola dodržaná zásada nestrannosti moderátora diskusnej relácie ustanovená v čl. 2 bodu 2.2 písm. f) Štatútu programových pracovníkov a spolupracovníkov RTVS, v dôsledku čoho nebola zachovaná ani nestrannosť a vyváženosť programu v zmysle čl. 1 bodu 1.1 Štatútu programových pracovníkov a spolupracovníkov RTVS“. Naopak, hoci boli relácie predmetom mnohých diskusií na zasadnutiach, Rada zobrala na vedomie informáciu o ich vysielaní (uznesenie [č. 8/2024](#) za obdobie od 30.9. 2023 do 16.1.2024; uznesenie [č.33/2024](#) za obdobie od 16.1.-20.2.2024 a na rokovaní [18. marca 2024](#) predseda Igor Gallo uviedol, že „pri niektorých reláciách nastalo zlepšenie. Ide o relácie Interview :24 a Otvorene s Annou Vargovou“).

² Pokiaľ ide o zhodnotenie obdobia 4/2024, Rada odložila rokovanie o tomto bode (plnenie programovej služby RTVS) na zasadnutie [26.júna](#)).

(Štefan Hamran) dostal širší priestor, vzhľadom na jeho expertízu – išlo o bývalého prezidenta Policajného zboru:

- "RTVS vo svojom vysielaní viackrát uprednostnila jedného z kandidátov na poslanca Európskeho parlamentu, čím nezachovala rovnosť príležitostí pre všetkých kandidátov" (uznesenie [č. 95/2024](#), z 22. mája 2024).³

Argumenty chýbajú III. Arogancia moci

Na začiatku júna, [v reakcii na atentát](#) na premiéra Roberta Fica prezentovali poslanci SMER-ssd (predseda Zboru poradcov predseda vlády Erik Kaliňák, vedúci Úradu vlády Juraj Gedra a Richard Glück⁴) vládnu kampaň „[Rešpektujem iný názor](#)“, ktorá okrem iného spomínala, že „výsadou demokracie práve je, že môžete nesúhlasiť. Iný názor nie je chybou, extrémom, ktorý treba odstrániť či cenzurovať. Je to výdobytok demokracie, ktorý musíme rešpektovať. Vytratil sa z nás vzájomný rešpekt a vôľa viesť diskusiu.“

Bohužiaľ realita je často presne opačná, v súvislosti so zákonom o STVR priam „ukážkovo“. Zámer zákona bol v marci ministerkou kultúry predstavený bez akejkoľvek odbornej diskusie, prešiel skrátenejším legislatívnym konaním (8 dní) a pri schvaľovaní v druhom čítaní bola obmedzená rozprava, pričom niektorí prihlásení sa tak k svojmu vyjadreniu ani nedostali.

Mimoriadny Výbor NR SR pre kultúru a médiá, zvolaný na 18. júna opozičnou stranou SaS, na ktorý bol pozvaný aj GR RTVS a členovia štrajkového výboru za zamestnancov RTVS, [bol predstaviteľmi koalície ignorovaný](#), podobne ako predkladateľkou zákona. Predstaviteľ koalície Dušan Jarjabek na toto margo poznamenal, že „*nevidím jeden jediný dôvod, aby som sa bavil o tom, čo by bolo keby. Tá televízia je dnes v takom stave, že keď dnes prestane vysielat', budete veľmi radi keď si to niekto všimne...*“.

Realita je však taká, že presne opačná. Nakoniec, o kritické myslenie ide až v poslednom rade - [viď absencia pojmov 'myslenie' či 'dezinformácia'](#) v programovom vyhlásení vlády Roberta Fica IV.

Dnes bol [zverejnený](#) prieskum agentúry MEDIAN SK, podľa ktorého má RTVS aj v prvom štvrtroku 2024 najdôveryhodnejšie spravodajstvo (27,9%), s viac ako 10% náskokom pred konkurenciou. RTVS si pozíciu média s najdôveryhodnejším spravodajstvom drží od konca roku 2019 – teda momentálne už 18-krát za sebou. Aj podľa [Digital News Report 2024](#) je RTVS (spoločne s TA3) najdôveryhodnejším médiom, index dôvery u oboch je na úrovni 56%.

---

³ V tomto uznesení Rada takisto konštatovala, že „*vysielanie RTVS v súvislosti s atentátom na predsedu vlády SR bolo v niektorých jeho častiach neobjektívne a nevyvážené, predovšetkým v súvislosti s dramaturgiou pri výbere hostí do vysielania RTVS*“.

⁴ Počas kampane pred predčasnými parlamentnými voľbami Richard Glück v septembri 2023 fyzicky napadol Igora Matoviča, predsedu hnutia OĽaNO (teraz hnutie Slovensko). Doteraz sa za svoje konanie neospravedlnil.

Čo robí koalícia?

Ďalší pochybný demokratický krok (legálne rozhodnutia prijaté bez širšej spoločenskej diskusie, konsenzu, či dokonca proti nemu, majú len obmedzenú legitimitu) s cieľom poslovenčiť (doteraz nebola), hlavne však štátne normalizačne poslúchať a mlčať.

Sloboda slova znamená rozprávať, vzájomne sa počúvať a v kritickej diskusii si hovoriť pravdu. Tou sú profesionálni novinári a priestor pre slobodné, nezávislé médiá, vrátane sebavedomých verejnoprávnych.

Slovensko na to má.